

*Research Article***ANALYSIS OF RESIDENTIAL INTERIOR SPACES THROUGH CINEMA FILMS; TWO EXAMPLES FROM HÜLYA KOÇYİĞİT FILMS**Mine Sungur^{1,*} ¹Selçuk University, Department of Interior Architecture, Konya, Türkiye*Correspondence: mkarakoyun@selcuk.edu.tr

Received: 10 May 2025; Accepted: 30 June 2025; Published: 30 June 2025

ORCID ID: 0000-0001-5042-9575

Citation: Sungur, M. (2025), Sinema filmleri üzerinden konut iç mekân analizi; Hülya Koçyiğit filmlerinden iki örnek *ArtGRID*, 7(1), 132-155.**Abstract**

One of the significant factors limiting research on modern interior space organization in Turkey is the lack of interdisciplinary collaboration. Although cinema and interior architecture are creative disciplines that mutually influence and enrich each other, in-depth analyses of the modes of interior space representation through cinema remain insufficient. This gap underlines the necessity of the present study. The aim of the research is to identify interior space organization as portrayed in films and to derive data on past domestic culture. As the research methodology, the qualitative content analysis method has been employed to examine interior spaces represented in cinema within their historical, cultural, and socioeconomic contexts. Content analysis allows for a structured and systematic examination of visual data, thereby enabling a deeper understanding of spatial representations in film. In this study, *Evlidir Ne Yapsa Yeridir* (1978) and *Bir Kadın* (1991), both starring Hülya Koçyiğit, were analyzed for their reflections of middle-income residential interior culture of the period. The residences of the main characters in the selected films were included due to their frequent depiction and the richness of data they provide, while other buildings were excluded. The examined dwellings were analyzed in terms of spatial organization and furniture characteristics, leading to inferences about domestic interior spaces of the respective era. This study aims to contribute to the documentation of the history of domestic interiors as reflections of social and class structures, and to encourage an increase in similar interdisciplinary collaborative research.

Keywords: Turkish cinema, interior analysis, evlidir ne yapsa yeridir, bir kadın, Hülya Koçyiğit

*Araştırma Makalesi***SİNEMA FİMLERİ ÜZERİNDEN KONUT İÇ MEKÂN ANALİZİ;
HÜLYA KOÇYİĞİT FİMLERİNDEN İKİ ÖRNEK****Özet**

Türkiye’de modern iç mekân organizasyonu ile ilgili yapılan araştırmaların sınırlı kalmasında, disiplinler arası iş birliğinin eksikliği önemli etkenlerden biri olarak öne çıkmaktadır. Sinema ve iç mimarlık, karşılıklı olarak birbirlerini etkileyen ve besleyen yaratıcı disiplinler olmasına karşın, sinema aracılığıyla iç mekânın temsil biçimleriyle ilgili derinlemesine analizler henüz yeterli düzeyde değildir. Bu konuda çalışma araştırmacının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Çalışmanın amacı, sinema filmleri üzerinden iç mekân organizasyonunun saptanması ve geçmiş konut kültürü üzerine veri elde edilmesidir. Çalışma metodolojisi olarak, sinemada temsil edilen iç mekânların dönemsel, kültürel ve sosyoekonomik bağlamda analizini gerçekleştirmek için nitel içerik analiz yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, görsel verilerin yapılandırılmış bir biçimde sistematik olarak çözümlenmesine olanak tanıyarak, sinemadaki mekânsal temsillerin daha derinlemesine anlaşılmasını sağlar. Bu çalışmada, Hülya Koçyiğit’in başrolünü üstlendiği *Evlidir Ne Yapsa Yeridir* (1978) ve *Bir Kadın* (1991) filmleri, dönemin orta gelir sosyo-ekonomik konut iç mekân kültürünü yansıtmaları açısından incelenmiştir. Seçilen filmlerdeki ana karakterlerin konutları, yoğun bir biçimde sahnelendiği ve daha fazla veri elde edilmesine olanak tanıdığı için diğer yapılar kapsam dışı bırakılmıştır. İncelenen konutlar mekân organizasyonu ve mobilya özellikleri gibi öğeler üzerinden irdelenmiş ve döneme ilişkin konut iç mekânları hakkında çıkarımlarda bulunulmuştur. Çalışma ile benzer iş birlikli araştırmaların sayısının artması, toplumsal ve sınıfsal yapının yansımaları olarak konut iç mekân tarihinin belgelenmesine katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Anahtar kelimeler: Türk sineması, iç mekân analizi, evlidir ne yapsa yeridir, bir kadın, Hülya Koçyiğit

1. GİRİŞ

Modern konut iç mekânları, bireyin yaşam kalitesini, günlük alışkanlıklarını ve toplumsal bağlılık (aidiyet) duygusunu doğrudan etkileyen bir tasarım alanıdır. Konutların evrimi insanlığın gelişimini ve uyumunu yansıtan önemli bir yolculuktur (Akçaoğlu, 2024;88). Konut iç mekân tasarımı dönemlerin politik, kültürel, ekonomik ve teknolojik yansımalarını (Sungur, 2020) iç mekânda görünür kılmasından dolayı önem arz etmektedir. Cumhuriyet’in ilk yıllarında mevcut konutlarda devam eden yaşamlar, geleneksel aile düzeninden çekirdek aileye geçiş ile gereksinimlere cevap veremez olmuş ve yeni, modern konut arayışlarına ihtiyaç duyulmuştur (Eğri, 2011;126).

1950’li yıllarda modern yaşamın simgesi durumuna gelen apartmanlar, her türlü lüks ve modernin temsili olmuştur. Apartman yaşamı, bu dönemlerde tek aile evinde var olandan daha yüksek bir konfor standardını tanımlamaktadır. 1955’lere kadar apartman daireleri ancak eskiden beri kentli olan üst gelir gruplarının yaşayabildiği, pahalı ikametgâhlar olmuştur (Yücel 1996, 139-145). 1965 yılı Kat Mülkiyeti Yasası konut değişim süreci için bir kırılma dönemidir. Bu kanun ile Türkiye genelinde konut anlayışı farklılaşarak yeni bir boyut kazanmıştır. Kat mülkiyeti kanunu sonrasında düşük ve orta gelir grubu da apartman yaşam kültürünü deneyimleme süreci hız kazanmıştır (Sungur ve Aydın, 2021;395). Bu dönemde lüks

apartman sayısı azalmaya başlamış, göçlerle oransız biçimde artan kent nüfusunun barınma sorununa düşük ve orta gelirli halka yönelik apartmanlar inşa edilmiştir (Akalin, 2016: 115). Kırsaldan kente doğru göçler 1970’li yıllarda sürmüştür. Türkiye’de söz konusu yıllarda siyasi, sosyal ve ekonomik sorunlar gündelik yaşamı etkileyerek toplumda kutuplaşmalar yaşanmıştır. Ayrıca ülkede televizyonun konutlarda yer almaya başlaması teknolojik ve iletişim açısından önemli bir gelişme sayılmaktadır (Bek, 2007;15-29). Televizyonun gündelik yaşamda yerini alması ile konutlarda özellikle oturma odaları ve salonların düzenlenmesinde odak noktası haline gelmiştir (Arslan, 2014). Ayrıca televizyonda yayınlanan filmlerde görülen konut salon iç mekân tasarımları ve salon mobilyaları özellikle kadınların salon mekânı ile ilgili tasarım düşüncelerini etkilemiştir (İğit, 2021;60). Örneğin 1970’li yıllarda ortaya çıkan zigon sehpa, yüksek içmimar Fikret Tan tarafından kızkardeşi Mukaddes Nişli evi için tasarlanıp, kurucusu olduğu Form Dekorasyon firması tarafından üretilmiştir. İç içe geçen üç adet ahşap sehpadan oluşmaktadır (DATUMM, 2016). 1970 yıllardaki iç mekanlarda plastik, fiberglas ve krom malzemeler mobilyada sıkça kullanılmıştır. Safran, hardal sarısı, mor, turuncu, pembe, nane yeşili gibi renkler ile beyaz, koyu ahşap ve siyah renkler dikkat çekmektedir. Gri ve damask desenler yine mekanların duvarlarında görülmektedir (Terece, 2017;110). 70’li yıllarda Türkiye’deki iç mekân ve mobilya tasarımına dünyadaki gelişmeler açısından bakıldığında, Türkiye’de belirli bir tasarım bilincinin oluşmaması, sektördeki malzeme ve teknoloji eksikleri ve Türkiye’nin dışa kapalı politikaları sonucunda Türk tasarımı dünyadaki gelişmeleri yakından izleyememiştir (Canoğlu, 2012;100-101). Ülkedeki sosyal yapıdaki değişimlerin, geleneksel yapıyı değiştirmesine ve bunun sonucunda oluşan modüler mobilya tercihlerindeki artışa neden olmuştur. Bu durum mobilyada seri üretimin başlamasında etkili olmuştur (Durmuş, 2005;84). 1970’li yılların sonunda ülke iç ve dış kaynaklı nedenlere bağlı olarak ortaya çıkan ekonomik bunalım sonucunda Türkiye’de 24 Ocak 1980 İstikrar Politikaları yürürlüğe girmiş ve globalleşme/küreselleşme eğilimlerine yönelik Neo-Liberal bir politikaya geçilmiştir. Bu geçiş ile Türkiye’nin dışa açılma hareketi birçok alanda olduğu gibi konut ve mobilya sektörünü de etkilemiştir. Çalışkan (2005;25) 1980’lerin özellikle 1990’ların ortalarına Türk firmalarının dış pazara açıldığı yıllar olarak belirtmiştir. Böylece konut iç mekân ve mobilyalarında kullanılan malzeme çeşitliliği ve teknolojik özellikler artmıştır. Eklektik çizgiler taşıyan klasik takımlardaki mobilyalarda ince kesitler, oymalı ve kıvrımlı bacaklar, pençe şeklinde pabuçlar ve süslü yüzeyler kullanılmıştır. Ceviz kullanımının yanında yapay malzemelere de yer verilmiştir. Döşemelerde goblen veya kadife kumaş kullanılmıştır. Bu tarz mobilyalar salonda köşelere yerleştirilen kumaş başlıklı ahşap ayaklı abajurlar ve mermer yüzeyli orta sehpa ile gruplanmıştır. Klasik tarzdaki oymalı ve yoğun işlemeli yatak odalarının popülerliği 1980’li yılların ortalarında azalarak, ahşabın daha sade olarak kullanıldığı; konforun ve kullanışın ön planda tutulduğu modeller popülerlik kazanmıştır. 1970’lerde kullanılmaya başlayan çamaşır makinesi, ocaklı fırın, buzdolabı gibi teknolojik aletler 1980’li yıllarda orta gelir grubunun evlerinde de yaygınlaşmıştır (Bülbül Bahtiyar ve Yıldız, 2021). 80’li yıllarda neo-liberal politikalar ile dünyadaki gelişmelere ve rekabete açılan Türkiye’de özel radyo ve televizyonculuğun ortaya çıkması her alanda değişim ve dönüşme öncülük etmiştir. Televizyonda izlenen film ve diziler nedeniyle konut iç mekân tasarım eğilimleri (trendleri) daha çok göz önünde olmuş ve kullanıcıların tüketim alışkanlıklarını doğrudan etkilemiştir. Şahin ve Şener (2018;270) bu durumu “yaşanan ekonomik, toplumsal ve kültürel değişiklikler dekorasyon anlayışını da etkilemiş, iç mekân tasarımında yeni eğilimler ortaya çıkmıştır” sözleriyle aktarmıştır. Dolayısıyla konut iç mekân değişim süreci toplumun politik, sosyal, kültürel ve teknolojik yansımaları göstermektedir.

1970-1990 yıllarını kapsayan dönemin alt ve orta gelir grubunun yaşam kültürünü konut iç mekanlarından okumak olasıdır. Ancak geçmiş dönem konut iç mekanlara ilişkin görsel ve yazılı verilere ulaşmak oldukça kısıtlıdır. Dünya çapında modern konut iç mekanlarla ilgili

araştırmaların genişlemesine ve coğrafyayla ilgili daha kapsayıcı araştırmalara karşın Türkiye’de modern iç mimarlık yaklaşımı hakkında yeterli düzeyde teorik araştırma ve yöntem bulunmamaktadır (Hasırcı, Tuna Ultav & Şumnu, 2023;42). Sparke (2008), iç mekân tasarımının diğer tasarım disiplinleriyle karşılaştırıldığında sağlam bir tarihsel anlatıdan yoksun olduğunu eleştirmektedir. Benzer biçimde Hasırcı, Tuna Ultav, & Örnekoğlu Selçuk (2022) Türkiye konut iç mekân tarihinin sürekliliği için tanımlama, çerçeveleme, koruma ve arşivlendirme çalışmalarının yetersizliğini vurgulamaktadırlar. Tulum Okur (2023;22) modern mimarlık tarihi açısından belgelendirme çalışmalarına karşın “iç mekân”a yönelik araştırmalara yeterince odaklanılmadığını eleştirmektedir. Bu durumunun temel nedeni, iç mimarlık tarihinin bir disiplin olarak mimarlık tarihine oranla daha geç bir zamanda kabul edilmesi ve Türkiye’de iç mekân tasarımındaki örgütlenmede (mesleki ve eğitim bağlamında) gecikmeden kaynaklanmaktadır (Şumnu, 2017; 54-55). Ayrıca araştırmalar anıtsal ve kamusal binalara daha fazla odaklanırken konut gibi devingen yapısı olan yapılar geri planda kalmıştır. İç mekân tasarımlarına ilişkin verilerin yetersiz olması farklı disiplinler ile iş birliğine yönlendirmektedir. Sinema işkolu geçmiş dönem iç mekanları hakkında bilgi edinebilecek doğru kaynaklardan birisidir. Sinema en basit tanımıyla, mekân ve zamanın düzenlenmesidir (Adiloğlu, 2003, 82). Vidler (1993), 19. yüzyılın sonlarından bu yana sinemanın kuram ve teknikte modernizmin tanımlanması için bir laboratuvar görevi üstlendiğini ve birçok sanat dalı gibi mimarlığın da sinema ile yakından ilişkili olduğunu söylemektedir. Filmdeki her mekân, bilinçli veya bilinçsiz olarak ideolojik, toplumsal, entelektüel, dekoratif, estetik ve işlevsel iletiler içerir (Akyol Altun, 2022;277).

Bu kapsamda sinema sanatçısı Hülya Koçyiğit’in başrollerini oynadığı, dönemin orta gelirli aile yapısından gelen karakterlerin konut iç mekanları çalışmada ele alınmaktadır. *Evlidir Ne Yapsa Yeridir* (1978) ve *Bir Kadın* (1991) filmlerinde konut iç mekân sahnelerinin yoğun bir biçimde seyirciye sunulması seçilmelerinde etkili olmuştur. Ayrıca kadın ile özdeşleştirilmiş konut iç mekanını dönemselsel olarak okuyabilmek için dönemin kadın-erkek ilişkisine gönderme yapan Hülya Koçyiğit filmlerinden seçilmiştir. Seçilen filmlerdeki ana karakterlerin yaşamış oldukları konutların iç mekân organizasyonu ve mobilyalar içerik analiz yöntemi ile derinlemesine irdelenmiştir. Çalışma yöntemi problem belirleme, literatür tarama, verilerin toplanması, verilerin kodlanması ve değerlendirme olmak üzere beş adımda gerçekleşmiştir. Bir döneme tanıklık etmiş konut iç mekân tarihinin yeterince belgelenmemesi problemine yönelik olarak bilimsel kaynaklar incelenmiştir. Seçilen örnek sinema filmleri birden çok kez izlenerek geçmiş döneme ilişkin görsel veriler toplanmıştır. Toplanan veriler mekânsal özellikler, mobilya, renk-doku, stil bağlamında irdelenmiştir. Her film plan şeması, mobilya, renk-doku özellikleriyle değerlendirilmiştir. Böylece sinema yapımlarının yalnızca sanatsal değil, aynı zamanda iç mimari ve kültürel bir belge olarak da değerlendirilmesi sağlanmıştır.

2. SİNEMA VE İÇ MEKÂN İLİŞKİSİNE YÖNELİK LİTERATÜR TARAMASI

Sinema ve iç mimarlık, karşılıklı olarak birbirlerini etkileyen ve besleyen iki yaratıcı disiplindir. Bu ilişkinin tarihsel, estetik ve kültürel boyutlarıyla ele alınması hem sinema hem de iç mimarlık tarihine önemli katkılar sağlayacaktır (Demirarslan, 2024 ;2557). Sinema görsel-işitsel anlatım aracı olarak filmsel zaman ve filmsel mekândan oluşmaktadır. “Zaman” ve “mekân” anlatı sürekliliğini etkileyen temel ilkedir (Adiloğlu, 2003;72). Deneyimsel sahneler yolu ile kullanıcı/toplum-mekân ilişkisi, kentin sosyal, ekonomik ve politik dinamikleri izleyiciye aktarılırken filmlerin içerdiği mekânlar ile ilişkilendirilmektedir (Barut, 2020;48). Sinemada zaman, karakter ve dönemin sürekliliğine yönelik olarak kurgulanan iç mekânlar, izleyicinin zihninde yeni boyutlar kazanmaktadır. Başka bir deyişle izleyici

birbiriyle ilişkili olayı, durumu, zamanı, karakteri mekânlar aracılığı ile zihninde anlamlandırabilir. Bu nedenle her yönetmen senaryosuna uygun, izleyicinin algılamasına yönelik olarak kendi bakış açısıyla, kendi tutum ve yaklaşımına göre canlıları, cansızları, duyguları ve olayları betimlemektedir (Sungur, 2024;296).

Pallasmaa (2007;13) sinema ve mekan ilişkisini “Hem mimarlık hem de sinema yaşanan mekânı açıklar. Bu iki sanat dalı, hayatın kapsamlı imgelerini yaratır ve onlara aracılık eder. Sinema, yapıldığı zamanın ve resmettiği dönemin kültürel arkeolojisini yansıtır. Her iki sanat dalı da var olan mekânın özünü ve boyutlarını tanımlar; her ikisi de yaşam durumlarının deneysel sahnelerini yaratır” sözleriyle açıklamaktadır. Holl (2000) mekan ve sinema deneyimlerinin farklılaştığı noktaya dikkat çekerek mekânı kavramak için hareket eden bedeni kavramak gerektiğini belirtir ve sinemada zaman içinde gerçekleştirilen eylemle belirlenen mekan sayesinde mekanın mimari kavranışını olanaklı kılacağını vurgulamaktadır. Perez Gomez ve Pelletier (1997;373) ise deneysel sahneler sayesinde “görünmez ve/veya keşfedilmemiş olan mekânın” deneyim kazanılmasına olanak tanıldığını belirtmişlerdir.

Özellikle toplumların sosyo-kültürel, politik, ekonomik ve teknolojik düzeylerini okumak için konutlar önem ortaya koymaktadır. Geçmiş dönemlerdeki Türk toplumuna ilişkin konut iç mekân özellikleri üzerine veriler Türk sinema filmleri üzerinden elde edilebilir. Tulum Okur (2023) yapmış olduğu çalışmada; seçmiş olduğu filmlerdeki iç mekân kurguları ve elemanları ile 1960-1980 aralığındaki tasarım yaklaşımlarını incelemiştir. Mekân, mobilya ve aydınlatma gibi mekânsal öğelerle ilgili özellikler karşılaştırmalı analiz yapılmıştır. Çalışma ile Türkiye’de iç mekânlarda uluslararası tasarım anlayışı ve eğilimlerinin (trendlerinin) benimsenip benimsenmediği belirlenmiştir. Akyol Altun ve Uzun (2012) 1960-1975 yılları arasında üretilen ve “Yeşilçam Sineması” olarak tanımlanan dönemdeki Türk filmlerinde kullanılan mekanların yeterince incelenmediğini eleştirerek yapmış oldukları çalışmada, Türkiye’nin modernleşme sürecini bu mekanlardan izlenebileceğini belirtmişlerdir. Modernlik-geleneksellik kutuplaşmasını özellikle konut mekanlarından okunabildiğini ifade etmişlerdir. Seçilen filmlerdeki üst gelir grubunun evleri neo-klasik üslupla ya da dönemin modasına uygun olarak dekore edildiğini açıklamışlardır. Dinçay ve Özer (2013) ise 60’lı yıllar Türk filmlerindeki kentli konut iç mekanını incelemiştir. Çalışma ile 60’lı yıllar sürecinde toplumsal yaşamda görülen hızlı, biçimsel değişimin, geleneksel tarza uzak bulunduğu, toplumsal bilinçte tam olarak içselleştirilemediği ve iç mekân tasarımında modern mimarinin bu yabancılaşmanın simgesi olarak görüldüğü sonucuna varılmıştır. Son yıllarda mimarlık tarihi alanı sinema filmleriyle daha fazla ilgilenmekte ve onları “bir mimarlık/iç mimarlık tarihi belgeleme aracı” olarak görmeye başladığını belirten Şumnu (2021;18), Türk filmlerin vazgeçilmez konutu olan Muammer Karaca Evini derinlemesine incelemiştir. Çalışma ile hem mimarlık/iç mimarlık tarihi hem de sosyal, kültürel tarih açısından önemli bir yeri olan yapıların yitirilmemesi ve var olan değerlerin daha bütüncül ve ayrıntılı bir bakış açısı ile incelenmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. 1970-1990 Aralığında Konut ve İç Mekân Özelliklerinin Kemal Sunal Filmlerinden Okunması” başlıklı yüksek lisans çalışması yapan Bülbül Bahtiyar (2019), Kemal Sunal’ın 1970-1990 yılları arasında başrollerini oynadığı 14 film üzerinden dönemin konut iç mekânlarını sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik ve sosyo-teknolojik açıdan incelemiştir. Seçilen filmlerdeki konutlar; plan şemaları, mekânın tefrişi, donatıların işlevleri ve mekân nitelikleri açısından detaylı bir biçimde çözümlenmiş (analiz edilmiş) ve mekânın toplumsal yapıyı nasıl yansıttığını ortaya koymuştur. Benzer biçimde Dinçay (2014) yapmış olduğu yüksek lisans çalışmada, 1960-2010 yılları arasında konut iç mekân düzenlemelerinde yaşanan değişimleri Türk sineması üzerinden aktarmıştır. Çalışma ile dolaylı ya da dolaysız tarihselci üslupların, statü göstergesi olarak 2000 dönemine dek iç mimari biçimlenmeye eşlik ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Yıldız (2024), zaman-mekânın

anlamlandırılması sırasında temsil düzlemi olarak sinemanın bilgi aktarımı içeren bilişsel süreçlere etkisini irdeleyen çalışmasında, sinemanın mimarlık araştırmacılarına düşünme kalıpları ve stratejilerini anlama ve uygulama konusunda yardımcı olduğu ve mimarının temsil yeteneklerinin geliştirilmesi için destek sağladığı sonucuna ulaşmıştır. Sinema filmleri, dönemin mimarlık anlayışını ve mekânsal kurgusunu gündelik yaşam biçimleriyle sorgularken izleyiciye de sorgulama olanağı sağladığını belirten Kılıç (2023) dönem filmlerini birer belgesel olarak niteleyip yönetmenin kurguyu, kadrajı ve mimarlığı bir bütün olarak ele alması gerektiğini vurgulamaktadır.

Yapılan araştırmalardan Türk sinema filmlerinde yer alan konut iç mekânlarının, toplumun sosyo-kültürel, politik, ekonomik ve teknolojik yapısını anlamada önemli bir kaynak olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmacılar, film sahnelerindeki mobilya, plan şeması, aydınlatma gibi öğelere bakılarak toplumun geçirdiği dönüşümleri ortaya koyması, filmlerin mimarlık/iç mimarlık tarihi alanında belgelenmesi ve kültürel mirasın korunmasına katkı sağlaması açısından Türk sinema filmleri önem taşımaktadır.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Sinema ve iç mimarlık disiplinin ortak paydası olan mekânın analiz edilmesi üzerine ortaya koyulan bu çalışmada, içerik analiz yöntemi benimsenmiştir. Bu yöntemin seçilmesinde filmlerdeki mekânsal öğeler sistematik bir biçimde incelenerek, mekânın biçimsel ve anlamsal boyutların belirlenmesinde etkili bir yöntemdir. İçerik analizi tekniği, ele alınan konu üzerinde genel eğilimleri ortaya çıkarmada yararlı bir araçtır. Bunun yanı sıra daha sonra yapılacak olan bilimsel çalışmalara da yol göstericidir (Metin & Ünal, 2022). İçerik analizi incelenen metinlerin ya da sosyal gerçekliğin içinde saklı anlamların yeniden keşfedilmesini, yeniden yapılandırılmasını ve yeniden yorumlanmasını içeren bir tekniktir. Bu bağlamda sözlü anlatımlar (beyanlar), yazılı materyaller, resimler, karikatür, sinema, video gibi diğer görsel nesneler içerik analizi tekniği çerçevesinde incelenebilirler. İçerik analizinde amaç incelenen materyalde görünmeyen sosyal gerçekliğe ilişkin çıkarımlarda bulunmaktır (Cengiz, 2015;26).

Çalışma beş adımda gerçekleşmiştir (Şekil 1).

Şekil 1. Çalışma Metodolojisi (Yazar Tarafından Oluşturulmuştur)

İlk adım, geçmiş dönem konut iç mekân tarihine yönelik belgeleme çalışmalarının yetersizliği problem belirleme adımıdır. Sinema ve iç mimarlık disiplinin ortak paydası olan mekân üzerine

yapılan bilimsel çalışmalar incelenerek alanyazın (literatür) taraması gerçekleştirilmiştir. Seçilen filmler birden çok kez izlenerek iç mekânla ilgili sahneler görsel veriler olarak toplanmıştır. Elde edilen veriler biçimsel ve anlamsal veriler olarak kodlanarak sistematik hale getirilmiştir. Biçimsel veriler analiz edilerek filmlerdeki mekanlar birden çok kez izlenerek zihinde oluşan plan şeması kağıda aktarılmıştır. İç mekânda kullanılan mobilyaların gösterildiği sahneler saptanarak dönemin iç mekân eğilimleri ve yaşam kültürü üzerine anlamlar oluşturulmuştur. Son adımda elde edilen tüm veriler yorumlanarak döneme ilişkin konut iç mekânı üzerinde çıkarımlarda bulunulmuştur.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA

Bu bölümde örneklem olarak seçilen toplumun ekonomik, politik ve kadın-erkek ilişkisine odaklanan Hülya Koçyiğit'in başrollerini oynadığı *Evlidir Ne Yapsa Yeridir* (1978) ve *Bir Kadın* (1991) filmleri üzerine genel bilgiler verilmiş, filmlerdeki ana karakterlerin konut iç mekanlarıyla ilgili veriler saptanmıştır. Filmlerdeki sahnelerden kesitlerdeki görseller yorumlanarak iç mekanların şematik planları ve dönemin kullanılan mobilyaları ile ilgili çıkarımlarda bulunulmuştur.

4.1.Evlidir Ne Yapsa Yeridir Filminin İç Mekân Analizi

Yönetmenliğini Şerif Görenin yapmış olduğu *Evlidir Ne Yapsa Yeridir* filminde Hülya Koçyiğit ve Kadir İnanır başrollerde oynamaktadır. Aynı apartmanda yaşayan Leyla ile Mecnun, Ferhat ile Şirin, Kerem ile Aslı çiftleri üzerinden evlilik kurumunun, kadın erkek ilişkilerinin mizahi bir dille anlatan bir filmidir. Aynı zamanda filmde yetmişli yılların toplumsal sıkıntıları ve siyasal kutuplaşmalar işlenmektedir (Tablo 1). Filmin mekânsal olarak incelendiği bir araştırma bulunmamaktadır. Yıldız (2009) yapmış olduğu çalışmada filmi; sözlü kültürde var olan halk hikâyelerinden Ferhat ile Şirin, Kerem ile Aslı, Leyla ile Mecnun; aşk, evlilik, macera, kahramanlık, fedakârlık gibi motifleşmiş kimi gelenekleri üzerine parodileştirme odağında sorgulamıştır.

Tablo 1. “Evlidir Ne Yapsa Yeridir” filmine ilişkin genel bilgiler (URL- 1)

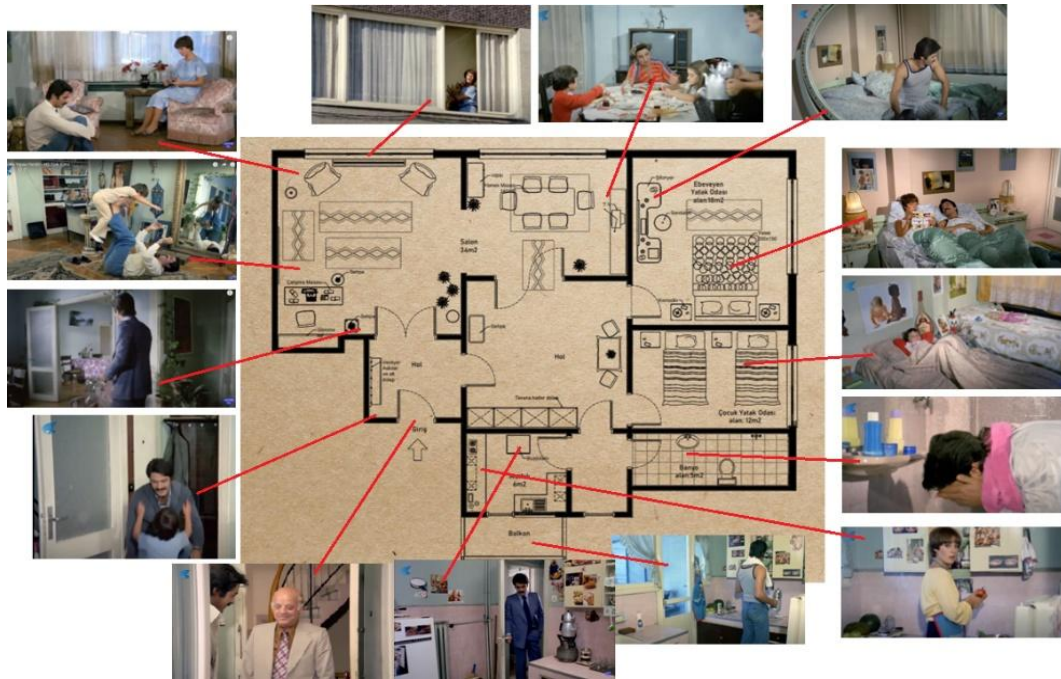
Film Afişi	Genel Bilgiler
	Yapım Yılı: 1978
	Türü: Komedi
	Konu: Aynı binada yaşayan üç ayrı çiftin yaşantılarını konu edinen film, Türk Edebiyatı'nın en önemli çiftlerini tek bir filme sığdırıyor. Kerem ile Aslı'yı, Ferhat ile Şirin'i ve Leyla ile Mecnun'u bir araya getiren "Evlidir, Ne Yapsa Yeridir"de bir gün Leyla ve Mecnun televizyon programına çıkar. Çift, örnek aile olarak gösterilir. Programın amacı, aile içi şiddeti önlemek olsa da program sırasında yaşananlar bu hedefi pek desteklemeyecektir.

Film yüksek katlı konutların yoğun olduğu dar bir sokak içerisindeki apartmanda geçmektedir. Leyla ile Mecnun iki çocuklu orta gelirli bir aileyi temsil etmektedir. Leyla modern, kentli bir ev hanımını canlandırırken Mecnun bir firmada reklam tasarımcısı olarak çalışmaktadır. Filmde Leyla ve Mecnun karakterlerinin konutu apartman giriş katında yer almaktadır (Şekil 2).

Şekil 2. Filmde Leyla ile Mecnun'un İstanbul'da yaşamış olduğu apartmanın girişi ve bulunduğu sokaktan görüntüler (URL- 2)

Kesitler biçiminde sahnelerden elde edilen görsellere göre konutun şematik planı kurgulanmıştır. Girişte bulunan karşılama alanı evin kamusal ve özel mekanlarını ayırmaktadır. Karşılama alanından hem çift kapılı salon-salamanje mekanına hem de yatak odalarının bağlandığı sofaya erişilebilmektedir. Sofa ebeveyn yatak odası, çocuk yatak odası ile banyo ve mutfak mekanını bağlayan ikincil bir hol ile doğrudan ilişkilidir (Şekil 3).

Şekil 3. Evlidir Ne Yapsa Yeridir filmindeki Leyla ve Mecnun karakterlerinin konut plan şeması (Plan şeması S. Al Ameri tarafından oluşturulmuştur, Görseller URL-2 adresinden elde edilmiştir)

4.1.1. Salon Mekânı

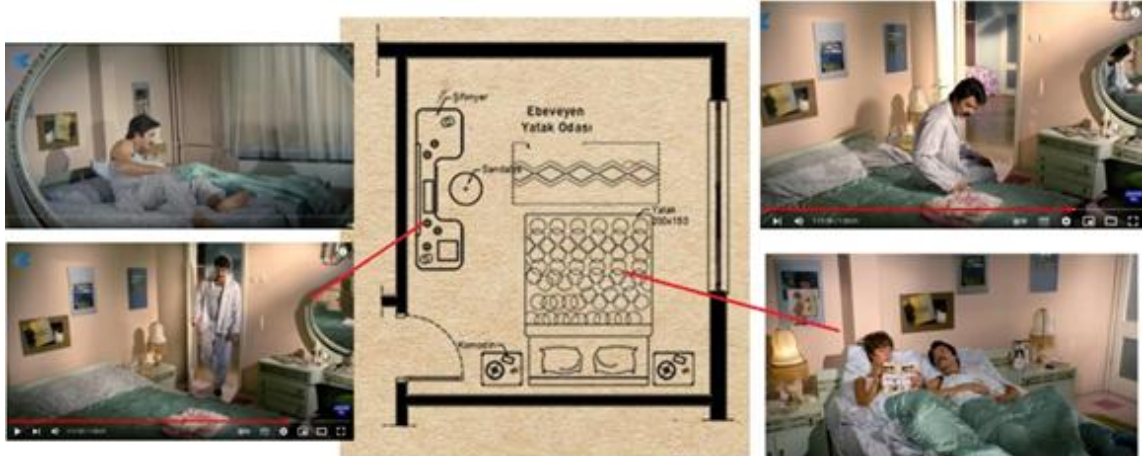
Türkiye'de modernleşme süreci günlük yaşam kültürünü doğrudan etkilemiştir. Günlük yaşamdaki mekanlar ve mobilyalar toplumun sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel yansımalarını göstermektedir. Özellikle konutlardaki salon; Türk ailesinin gelenek ve modernlik aksındaki deneyimlerini aydınlatan bir mekân olmakla birlikte, statü sembolü olarak kullanılan salon mobilyaları ile modernizmi temsil etmektedir. Filmde yer alan salon mekânı çalışma-oturma alanı ve yemek yemek alanı olmak üzere salon-salamanje olarak geçmiş dönemlerde adlandırılan iki ayrı bölümden oluşmaktadır. Söz konusu iki mekân arasında geniş bir açıklık olan bir duvar ile ayrılmıştır. Girişteki karşılama holü ve yatak odalarını bağlayan sofa ile

Şekil 5. “Evlidir Ne Yapsa Yeridir” filmindeki mutfak ve banyo mekanlarının plan şeması ve film sahnesinden kesitler (Plan Şeması S. Al Ameri tarafından oluşturulmuş, Görseller URL-2 adresinden elde edilmiştir)

4.1.3. Ebeveyn Yatak Odası

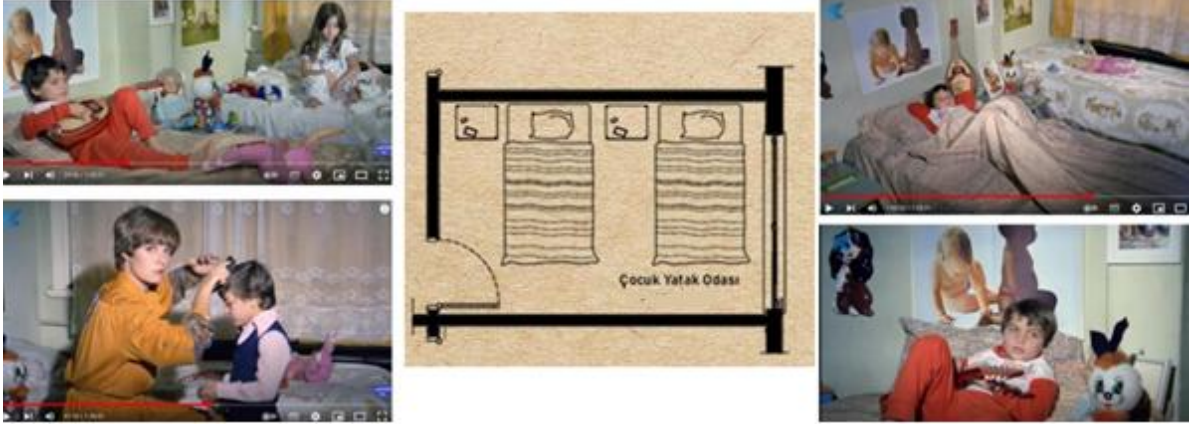
Ebeveyn yatak odasında çift kişilik bir yatak, iki komodinin ve bir şifonyer bulunmaktadır. Gardırop ebeveyn yatak odasının boyutlarından dolayı sofanın olduğu yere konumlandırılmıştır. 1970’li yıllar, mobilyada seri üretime geçildiği, dünya standartlarının dikkate alınarak üretim yapıldığı, geleneksel çizgilerden arınan tasarımların üretildiği yıllar (Ergül, 2022;61) olması sebebiyle modüler mobilya üretimi mobilya sektöründe yer almaya başladığını araştırmacılar dile getirmiştir. Bahtiyar ve Yıldız (2021) 1970’li yıllardaki mobilyaların o dönemki ailelerin ekonomik gelir düzeyini, sosyal statüsünü sergilediği bir sahne olduğunu vurgulayarak takım özelliği taşıyan mobilyaların klasik ve modern mobilya özelliği gösterdiğini ifade etmişlerdir. Filmdeki açık renkli yatak odası takımı klasik tarzdadır. Duvar yüzeyleri tek renk boyalı olup yer döşemesi pembe tonlarda marley kaplamadır (Şekil 6).

Şekil 6. Evlidir Ne Yapsa Yeridir filmindeki ebeveyn yatak odası mekanının plan şeması ve film sahnesinden kesitler (Plan Şeması S. Al Ameri tarafından oluşturulmuş, Görseller URL-2 adresinden elde edilmiştir)

4.1.4. Çocuk Odası

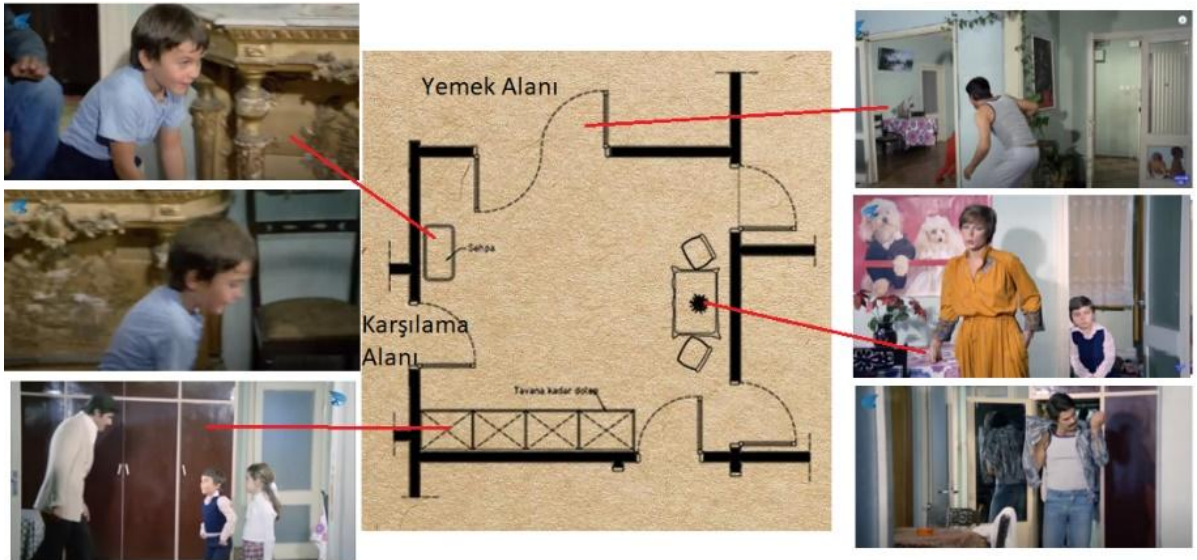
Başlıksız iki adet tek kişilik yatak ve iki adet komidinden oluşan odada başka mobilya görünmemektedir. Duvar yüzeylerinde birbirinden bağımsız farklı çocuklara özel afişler yer almaktadır. (Şekil 7).

Şekil 7. Evlidir Ne Yapsa Yeridir filmindeki çocuk odası mekanının plan şeması ve film sahnesinden kesitler (Plan Şeması S. Al Ameri tarafından oluşturulmuştur, Görseller URL-2 adresinden elde edilmiştir)

4.1.5. Sofa Mekanı

Yemek alanı ve karşılama alanından erişim sağlanabilen sofa mekânından yatak odalarına ve ıslak mekanlara (hacimlere) bağlanabilmektedir. Sofa alanında klasik varaklı bir dresuar, küçük bir masa ve iki adet sandalye bulunmaktadır. Ayrıca yatak odasında olması gereken gardırop, yatak oda boyutlarının yetersiz olması sebebiyle yatak odasının dışına konumlandırılmıştır. Tavana kadar yüksekliğe sahip gardırop sofada yer almaktadır. Duvar yüzeyleri tek renk boyalı ve yer döşemesi ahşap parke kaplıdır (Şekil 8).

Şekil 8. “Evlidir Ne Yapsa Yeridir” filmindeki sofa mekanının plan şeması ve film sahnesinden kesitler (Plan Şeması S. Al Ameri tarafından oluşturulmuştur, Görseller URL-2 adresinden elde edilmiştir)

4.1.6. Mobilya ve Aksesuar Analizi

Mekân içerisinde kullanılan mobilya ve aksesuarlar dönemin modern mobilya tarzını yansıtmakla birlikte geleneksel çizgileri olan halılarla eklektik bir ortam yaratılmıştır. Zeminde oturma amaçlı kullanılan minderler bohem tarzından izlerle birlikte varaklı dresuar ve ayna klasik stilin etkilerini ortaya koymaktadır. İç mekân modern ve eklektik bir yaklaşım sergilemekte ve mekânsal bir dil birliği bulunmamaktadır (Şekil 9). Tablo 2’de filmde kullanılan mobilya ve aksesuarların sahneden kesitlerle görünümü verilmiştir.

Şekil 9. “Evliya Ne Yapsa Yeridir” filminde kullanılan mobilya ve aksesuarlardan oluşan moodboard

Tablo 2: Filmde kullanılan mobilya ve aksesuarlar ile filmde sahne görselleri

	Film Sahnelerinden Kesitler	Kullanılan Mobilya ve Aksesuarlar
Salon		Püsküllü Koltuk Zigon Sehpa
Salon		Varaklı Ayna Etnik Desenli Halı
Sofa		Dresuar

Salamanje			
		Yemek Masası	Televizyon
Ebeveyn Yatak Odası			
		Makyaj Aynası	Püsküllü Abajur

4.2. “Bir Kadın” Filminin İç Mekân Analizi

Yönetmenliğini Ümit Efekan’ın yapmış olduğu filmde Hülya Koçyiğit ve Orçun Sonat başrollerde oynamaktadır. *Bir Kadın* filminde 90’lı yılların başında ekrana taşınan senaryoda: dönüşüm içerisindeki toplumsal yapı ve kadın erkek ilişkileri bağlamında kadının özgürleşmesi, yalnız bir kadının ailesini ayakta tutma çabaları ile duygusal boşluklarındaki arayışlarında karşılaştığı hayal kırıklıklarına karşın bir kadının bu durumlar karşısında aldığı kararlar sorgulanmaktadır (Tablo 3). Filmi mekânsal açıdan incelendiği bir çalışma bulunmamaktadır. Nizam (1993;125) Türk sinemasındaki kadınlar ve toplumsal dayanaklar konusu üzerine yapmış olduğu tez çalışmasında “Bir Kadın” filmindeki Füsun karakterinin toplumda özgür bir kadın olarak yaşamını sürdürmesine yönelik düşüncelerine yer vermektedir.

Tablo 3. “Bir Kadın” filmine ilişkin genel bilgiler (URL- 3)

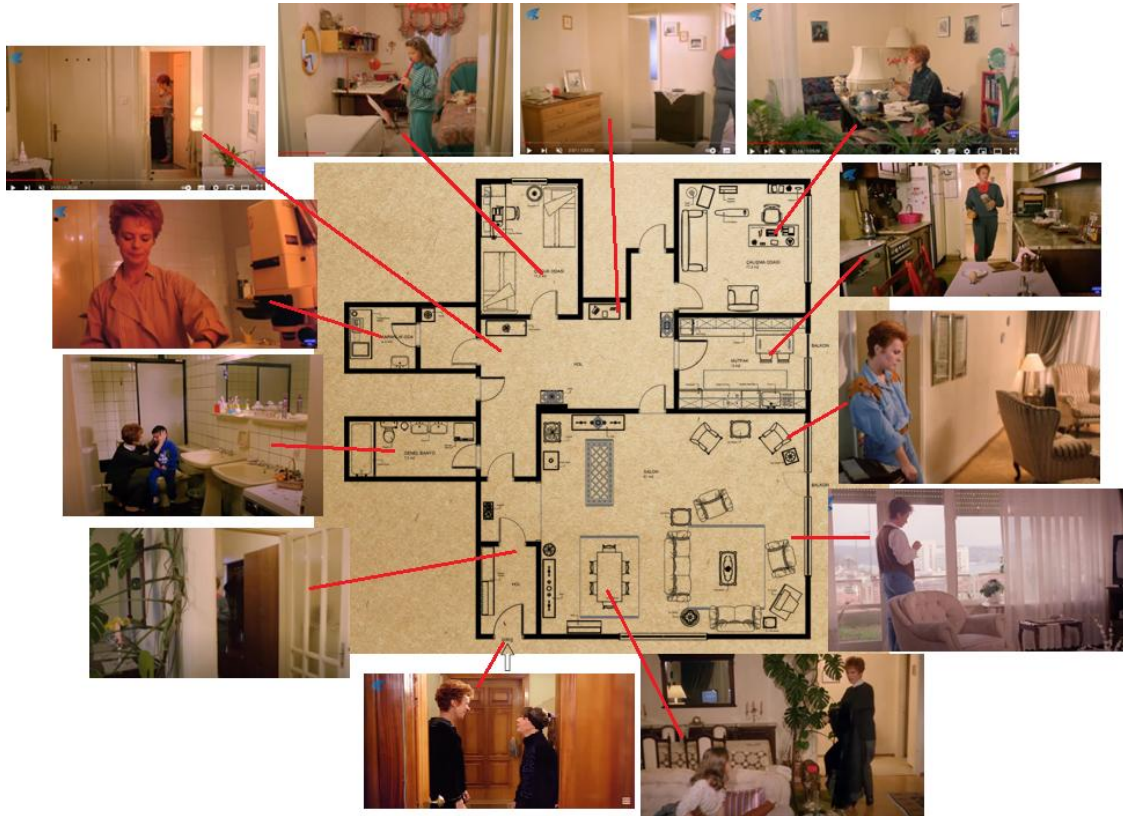
Film Afışı	Genel Bilgiler
	Yapım Yılı: 1991
	Türü: Dram
	Konu: Genç bir kadın olan Füsun, gazetede köşe yazarlığı yapmaktadır. Kocasının kaybeden Füsun, iki çocuğu sayesinde hayata tutunur. Gazeteden arkadaşı olan Tayfun'un Füsun'a karşı ilgisi vardır. Bir süre sonra ikisi arasında bir yakınlaşma başlar. Ancak Füsun ve Tayfun'un hayattan ve evlilikten beklentileri oldukça farklıdır. Bu sırada Füsun, doktor olan Serdar adında bir adam ile tanışır. Birbirlerinden etkilenen Füsun ve Serdar'ın aşması gereken birçok engel vardır.

Filmde kocası vefat etmiş, iki çocuklu, gazeteci Füsun’un İstanbul’da yaşadığı apartmandaki konut iç mekânı incelenmiştir (Şekil 10). Orta gelirli Füsun; kentli, modern ve özgür ruhlu bir kişidir. Bir gazetede köşe yazarlığı yapıp hem de üniversitede öğrencilere ders vermektedir. Füsun ve çocuklarının yaşamış olduğu apartman dairesi 3+1 özellik göstermektedir. Karşılama alanı, salon, mutfak, çocukların yatak odası, çalışma odası, Füsun’un yatak odası ve iki adet banyo bulunmaktadır. Füsun’un yatak odasının mekânsal özelliği üzerine veriler, kısa süreliğine sahnelendiği için elde edilememiştir. Konuttaki iki banyodan biri Füsun tarafından

fotoğrafların banyolandığı karanlık oda olarak kullanıldığı filmde belirtilmiştir. Diğer banyo aile üyelerince kullanılmaktadır (Şekil 11).

Şekil 10. Filmde İstanbul'da Füsün'un çocukları ile birlikte yaşamış olduğu apartmanın girişi ve bulunduğu sokaktan görüntü (URL- 3)

Şekil 11. "Bir Kadın" Filminde Füsün ve Çocuklarına ilişkin konutun şematik planı ve sahneden kesitler (Plan Şeması Z. Akbaş tarafından oluşturulmuş, Görseller URL-4 adresinden elde edilmiştir)

4.2.1. Salon Mekânı

Salon mekânı kare veya kareye yakın bir biçimde ev içerisinde büyük bir alanı kapsar. Salonun yer döşemesi ahşap parkedir. Salonda dört bölüm değişik işlevler için kullanılabilir. Kapitoneli, açık renkli, kadife kaplı ve püskül ayrıntıları olan bir adet üçlü, bir adet ikili, iki adet tekli koltuktan oluşan oturma grubu ile oturma alanı kurgulanmıştır. Oturma alanının köşesinde televizyon sehpasında televizyon, kaset çalar (video oynatıcısı) bulunmaktadır. Ahşap, cam kapaklı vitrin, konsol, ayna, yemek masası ve altı adet sandalyeden oluşan yemek

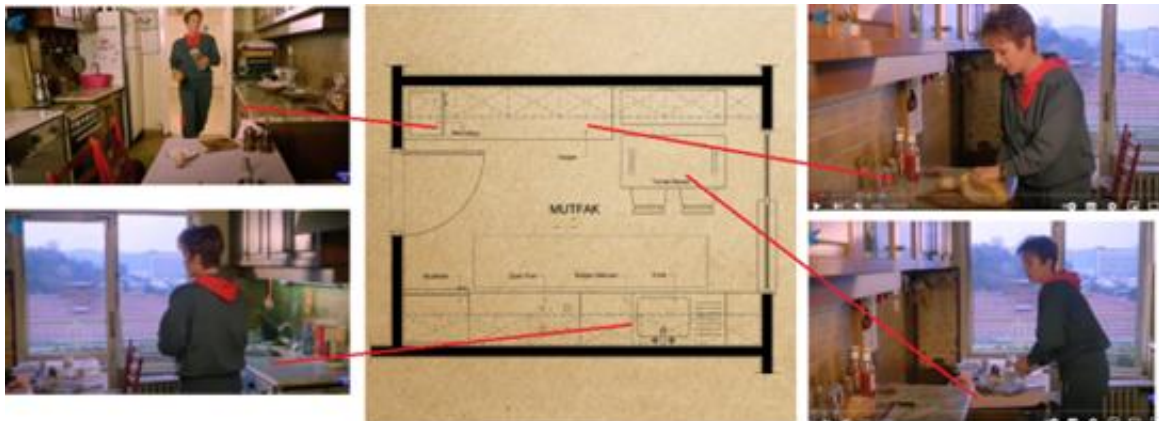
yeme alanı yer alır. Oval biçimlerde, çizgili, iki adet berjer ve berjerler arasında lükens ayaklı ahşap sehpadan oluşan bir kahve alanı yer almaktadır. Ayrıca yemek yeme alanının tam karşısında müzik seti ve konsolun yer aldığı geniş alanın yer döşemesinin üstünde etnik desenli halı serilidir. Salonun ana giriş holüne açılan kapısı bulunmasa da ara hole bağlanan bir kapısı bulunmaktadır. Giriş holüne ve ara hole bağlanan iki adet açıklık bulunmaktadır. Duvar yüzeyleri tek renkli, açık renk boya ile boyanmış olup, duvarlarda çeşitli çini tabaklar ve çerçeveli resimler kullanılarak mekâna hareketlilik katılmıştır. İşlemeli seramik gövdeli abajurlar ve kristal taşlı avize mekâna klasik bir hava katmış, yeşil bitki ve aksesuarlar ise modern etki bırakmıştır (Şekil 12).

Şekil 12. “Bir Kadın” filmindeki Salon Mekânın plan şeması ve film sahnesinden kesitler (Plan Şeması Z. Akbaş tarafından oluşturulmuş, Görseller URL-4 adresinden elde edilmiştir)

4.2.2. Mutfak Mekânı

Mutfak mekânı dönemin mutfak konforunu yansıtmaktadır. (Şekil 13).

Şekil 13. “Bir Kadın” filmindeki Mutfak Mekânın plan şeması ve film sahnesinden kesitler (Plan Şeması Z. Akbaş tarafından oluşturulmuştur, Görseller URL-4 adresinden elde edilmiştir)

Kadının çalışma hayatında yer alması ile aile ve toplum yaşamını etki etmesinin yanı sıra teknolojik gelişmeler sayesinde mutfaktaki eylemlerin gerçekleşmesini kolaylaştıran elektrikli aletlerin yaygınlaşması mutfakların biçimlenmesinde etkili olmuştur (Pak, 1993). Buzdolabı, ocaklı fırın, bulaşık makinası ve küçük ev aletleri dönemin teknolojisini göstermekte ve söz konusu ev aletleri ve makineler mekânın boyut kazanmasında etkilidir. Koyu ahşap mutfak dolapları ve seramik tezgâh mekânın her iki tarafında da yer almaktadır. Tezgahlar arasında küçük boyutlu karo seramikler bulunmaktadır. Kahvaltı masası ve kalorifer petekleri pencere önünde konumlandırılmıştır.

4.2.3. Çocuk Yatak Odası

Oda, ana karakter olan Füsun'un oğlu ve kızının odasıdır. İki adet tek kişilik yatak, bir adet çalışma masası ve masa üzeri kitaplık film sahnelerinde görülmektedir. 1990'lı yılların iç mekanlarında kullanılan parlak ve canlı popüler renkler yatak başında ve perdede kullanılmıştır. Odanın perdesinin fırırlı ve balon biçimli olması nostaljik bir görünüm kazandırmıştır. Balon formu ve katmanlı yapısı ile Art Deco'nun simetrik ve gösterişli havasına, renk seçimi (yeşil-pembe-bej kombinasyonu) ile de Neoklasik üsluptan izler taşımaktadır. Ayrıca odada bulunan çalışma masası hareketli, ofis sandalyesi ve akrobat masa lambası ise modern bir ortam yaratmıştır (Şekil 14).

Şekil 14. Bir Kadın filmindeki Çocuk Odası Mekânının plan şeması ve film sahnesinden kesitler (Plan şeması Z. Akbaş tarafından oluşturulmuş, Görseller URL-4 adresinden elde edilmiştir)

4.2.4. Banyo Mekânı

Banyo mekanında geçmiş dönem banyolarında rastlanılması düşük olan iki adet ayaklı lavabo görülmektedir. Yurtdışı örneklerde ya da lüks villalarda özel tasarım olarak yer alan bu iki adet lavabo, dönemin banyo iç mekanlarında oldukça az görülmektedir. Küvetin üzeri duş kabin ile kapatılmıştır. Banyoda yerlerde bej seramikler, duvarlarda ise bej fayanslar kullanılmıştır. Çamaşır makinasının tasarımı banyo içerisine yerleştirilmiş olması banyo mekân boyutunu etkilemiştir (Şekil 15).

4.2.5. Çalışma Odası

Seksenli yıllar sonrasında, Türkiye'de ön çok öne çıkan söylem olan "Küreselleşme" toplumsal değişim paradigması olarak modernleşmenin yerini almıştır" (Keyder, 1999'den akt. Uz Sönmez, 2007;53). Küreselleşme söylemi içinde üretim tarzında yaşanan dönüşümler, siyasal, kültürel, boyutlarıyla içi içe geçerek mekansal etkilenişleri belirlemektedir. Popüler kültürün

1990'lı yıllarda yaygınlaşmasında kitlesel iletişim araçlarına dikkat geçen Fiske (2003), özellikle kadınların mekanlara yeni işlevler verdiğini dile getirmektedir. Türk konut kültüründe çalışma odası olarak adlandırılan mekan kitsel iletişim araçları ile popülerlik kazanmıştır. Filmde oturma odası ve çalışma odası bir arada çözümlendiği görülmektedir. Gazeteci olan Füsün'un çalışma odası olarak kullandığı odada, renkli ve parlak kumaşla kaplı bir adet tekli ve bir adet üçlü kanepe bulunmaktadır. Yazılarını yazabileceği cam bir masa üzerinde daktilosu yer almaktadır. Haziranlı gazetelik, seramik gövdeli abajur, ve ayaklı lambader mekana modern bir ortam sağlamıştır. Duvar yüzeylerinde ve çalışma masasında çerçeveli fotoğraflar ve çini ürünler odaya hareketlilik katmıştır (Şekil 16).

Şekil 15. “Bir Kadın” filmindeki Banyo Mekânın plan şeması ve film sahnesinden kesitler (Plan Şeması Z. Akbaş tarafından oluşturulmuştur, Görseller URL-4 adresinden elde edilmiştir)

Şekil 16. “Bir Kadın” filmindeki Çalışma odasının plan şeması ve film sahnesinden kesitler (Plan Şeması Z. Akbaş tarafından oluşturulmuştur, Görseller URL-4 adresinden elde edilmiştir)

4.2.6. Karanlık Oda

Konuttaki ikinci banyo ana karakter tarafından filmde fotoğrafların banyo ettirildiği mekân olarak kullanılmaktadır (Şekil 17).

Şekil 17. “Bir Kadın” filmindeki karanlık odanın plan şeması ve film sahnesinden kesitler (Plan Şeması Z. Akbaş tarafından oluşturulmuştur, Görseller URL-4 adresinden elde edilmiştir)

4.2.7. Mobilya ve Aksesuar Analizi

Tek başına çocukları ile yaşama tutunan Füsün, orta gelir gurubunun üzerinde bir profil çizmektedir. Füsün’un çocukları ile birlikte yaşamış olduğu konutta kullanılan mobilya ve aksesuarlar neo-klasik ve modern çizgilerin harmanlandığı bir karışım içermektedir. 1980’lerin sonu ile 1990’lı yılların başlarındaki tipik bir orta-üst sınıf apartman dairesi özelliği göstermektedir. Oval biçimli, kapitoneli ve yastıklı oturma grubu klasik salon düzenini yansıtmaktadır. Kristal avize ve seramik gövdeli abajurlar ile ahşap işlemeli vitrin ve yemek takımı sosyal statü göstergesi olarak mekânı zengin kılmaktadır (Şekil 18). Tablo 4’de filmde kullanılan mobilya ve aksesuarların sahneden kesitlerle görünümü verilmiştir.

Şekil 18. “Bir Kadın” filminde kullanılan mobilya ve aksesuarlardan oluşan moodboard

Tablo 4. Filmde kullanılan mobilya ve aksesuarlar ile filmde sahne görselleri

Film Sahnelerinden Kesitler		Kullanılan Mobilya ve Aksesuarlar	
Salon			
		Vitrin	Avize

Çalışma Odası			
Çalışma Odası			
Salon			
Salon			
Salon			

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu çalışma, Hülya Koçyiğit'in başrollerini üstlendiği *Evlidir Ne Yapsa Yeridir* (1978) ve *Bir Kadın* (1991) filmlerindeki konut iç mekanlarının temsili üzerinden Türk sinemasında toplumsal yaşam kültürünün izlerini saptamayı amaçlamaktadır. Yapılan mekânsal analizler ile yalnızca fiziksel ortamlar değil, aynı zamanda dönemin toplumsal normları, modernleşme süreçleri ve teknolojik özellikleri hakkında da veriler elde edilmiştir. *Evlidir Ne Yapsa Yeridir* (1978) filminde siyasetçilerin fiziki yapıları, hal ve hareketleri, söylemleri birebir taklit edilerek dönemin siyasi ve ekonomik yapısı yansıtılmıştır. Ayrıca toplumda kadın-erkek ilişkisine yönelik göndermeler de yapılmaktadır. *Bir Kadın* (1991) filminde ise Neoliberal politikaların hâkim olduğu 1990'lı yıllarda sosyo-kültürel, teknolojik ve ekonomik değişimler

söz konusudur. Değişen yaşam koşulları, konfor düzeyi standartlaşan apartman daireleri, süper marketler, alışveriş merkezleri, uluslararası fast food restoranları gibi kavramların yaygınlaşmaya başladığı dünya ile entegrasyon sağlandığı filmde görülmektedir. Ayrıca 90'lı yılların başında dönüşüm içerisindeki toplumsal yapı ve kadın erkek ilişkileri bağlamında kadının özgürleşmesi, yalnız bir kadının ailesini ayakta tutma çabaları ile duygusal boşluklarındaki arayışlarında karşılaştığı hayal kırıklıklarına karşın bir kadının bu durumlar karşısında aldığı kararlar sorgulanmaktadır (Bayrak, 2021).

1978 yapımı *Evlidir Ne Yapsa Yeridir* filminde, iç mekânlar, dönemin ekonomik kısıtlamaları ve geleneksel aile yapısının etkisiyle yalın, işlevsel ve ortak (kolektif) yaşamı destekleyen mekanlar olarak betimlenmiştir. Konut girişindeki karşılama alanı, dışarı ile içeri arasında geçiş mekanı (tampon bölge) işlevi görmektedir. Kamusal alan olan salon ve özel alan olan yatak odaları arasındaki doğrudan bağlantı, mekâna yarı kamusal/yarı özel alan niteliği kazandırmaktadır. Geleneksel konutlardaki yarı kamusal alan olan avlu, apartmanlarda simgesel olarak da olsa izlerini sürdürmektedir. Geleneksel yaşam kültüründe yer alan sedir oturma alanı ve yer sofrası, modern yaşamla birlikte kaybolmuş, koltuklar ve yemek masalarının yer aldığı salon-salamanje ise modern yaşam kültürünün mekânsal dönüşümünü temsil etmektedir. İletişim teknolojisinin gelişimi, konutlardaki televizyon varlığıyla kendini göstermektedir. Televizyon, konut iç mekân düzeni üzerinde belirgin bir etki yapmıştır. Bu durum, Bek (2007) ve Arslan (2014)'ın, televizyonun günlük yaşam ve konut içindeki değişimiyle ilgili görüşleriyle örtüşmektedir. Mutfak alanı, 1970'li yıllarda ev içindeki mahremiyeti olan mekanlara yakın bir konumda yer almakta ve kadının toplumsal yeri, geleneksel yaklaşımlarla uyumlu biçimde daha geride tutulmaktadır. Soğutucu teknolojisinin mutfak mekânına buzdolabı olarak yansımaya karşın, ocak, fırın ve bulaşık makinesinin henüz evlerde yaygınlaşmaması, mutfak alanının küçük bir ölçekte kalmasına yol açmıştır. Mobilyaların boyutları ile mekân boyutları arasındaki uyumsuzluk, mobilya-oda birlikteliğini zorlaştırmıştır. Ebeveyn yatak odasındaki gardırobun, sofa alanına yerleştirilmek zorunda olması bu durumu örneklemektedir. Geleneksel yer minderleri, vitrin içindeki danteller ve zeminde kullanılan etnik desenli halılar, geleneksel yaşamdan izler taşıırken; varaklı, işlemeli mobilyalar ise yeni malzeme ve teknoloji gelişimini göstermektedir. İğit (2021) Türkiye'nin modernleşme sürecinde, bu sürece tanıklık eden salon iç mekânı ve mobilyalarının sinema filmlerindeki görüntüler ile aktarımının/yansımalarının incelendiği araştırmasında, 1970'li yıllardaki mobilya dilinin eklektik bir mekânsal özellik gösterdiğini belirtmiş olması bu çalışmada elde edilen sonuç ile örtüşmektedir.

Ancak, 1991 yapımı *Bir Kadın* filminde mekânlar daha bireysel, stilize ve içe dönük yaşantıyı yansıtmaktadır. Bu durum, Arslan'ın (2011) Türk sinemasında modernlik ve bireyleşme temalarını ele aldığı çalışmasındaki saptamalarla koşutluk (paralellik) göstermektedir. Karşılama alanı, bu filmde de kamusal ile özel alan arasında bir geçiş alanı (tampon) işlevi görmektedir. Teknolojinin gelişimini, mutfak ve banyodaki beyaz eşyaların varlığında görmek olasıdır. Beyaz eşyaların varlığı, mekanların boyutlarını değiştirmiştir. Gerek malzeme çeşitliliğinin artması gerekse de teknolojik gelişmelerin, mutfak mekanının dönüşümünü doğrudan etkilediği gözlemlenmektedir. Salon iç mekânında ise, modern yaklaşımların yoğunlaşmasına karşın geleneksel öğelerin de kullanımının sürdürüldüğü saptanmıştır. Dönemin mobilya tasarımları ve modern salon iç mekânlarında yer alan mobilya dili, İğit (2021) tarafından da desteklenen bir biçimde benzerlikler taşımaktadır. Banyo mekânı, Türk sinemasında çok yaygın olarak sergilenmemekle birlikte, *Bir Kadın* filminde çift ayaklı lavabonun kullanılması, 1990'lı yıllar için az görülen bir uygulama örneği oluşturmaktadır. Çalışma ile gelecekte yapılabilecek (potansiyel) araştırma alanları için aşağıdaki öneriler sunulmaktadır:

- Sinemada mekânsal analizler genişletilebilir: Sinemada iç mekân tasarımı hakkında daha fazla veri elde etmek amacıyla yalnızca konutlar değil, işyerleri, oteller, eğitim ve sağlık yapıları gibi kamusal alanların da sinema filmleri üzerinden analiz edilebilir.
- Karşılaştırmalı analizler yapılabilir: Farklı dönemlerde aynı oyuncunun yer aldığı, dönemin yaşam biçimini, kişilerin toplumdaki yerini, iç mekanın düzenlenmesi ile kalıcı ve devingen mobilya kullanımını yansıtan filmler üzerinden yapılan karşılaştırmalar hem oyuncu imgesinin dönüşümünü hem de dönemsel mekânsal seçimlerdeki değişimi anlatmaya katkı sağlayacaktır.
- Teknoloji, statü ve cinsiyet odaklı çalışmalar yapılabilir: Mekânın teknolojik, statüye dayalı ya da cinsiyet odaklı özellikleri ile ilgili sinema filmlerinden yararlanılabilir.
- Mekânsal tipolojiler ve mobilya stilleri ile ilgili arşiv oluşturulabilir: Arşivleme ve belgeleme çalışmaları daha sistematik bir biçimde gerçekleştirilebilir.

Sonuç olarak, sinema filmlerinde yer alan konut iç mekânları, dönemin teknolojik, ideolojik, kültürel ve toplumsal kodlarını taşıyan zengin temsil alanlarıdır. Bu mekânlar üzerinden yapılacak analizler, yalnızca sinema çalışmalarına değil, kent, mimarlık, toplumsal cinsiyet ve kültürel çalışmalar alanlarına da disiplinler arası katkılar sunacaktır. Bu nedenle tasarım tarihine yönelik iş birlikli yaklaşımlar benimsenmelidir.

TEŞEKKÜRLER

Çalışmada kullanılan plan şemalarının oluşmasında destek sağlayan Z. Akbaş ve S. Al Ameri'ye katkılarından dolayı teşekkür ederim.

FİNANSAL DESTEK BEYANI

Çalışma için herhangi bir maddi destek alınmamıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI BEYANI

Bu çalışma herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır

ETİK KURUL ONAYI

Bu çalışma etik kurul onayı gerektirmemektedir

KAYNAKLAR

- Adiloğlu, F. (2003). Mekânın/uzayın dönüşümü: İç/dış, aşağı/yukarı, alanlar, sınırlar, cepheler, mekanlar. In D. Bayrakdar (Ed.), *Türk film araştırmalarında yeni yönelimler-3* (pp. 69-80). İstanbul: Bağlam Pub.
- Akalın, M. (2016). Sosyal konutların Türkiye'nin konut politikaları içerisindeki yeri ve TOKİ'nin sosyal konut uygulamaları. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(1), 107-123.
- Akçaova, A. (2024). An Example of Adaptive Reuse in Office Design; Noktalı Fikir Advertising Agency. *Journal of Architectural Sciences and Applications*, 9(1), 87-99. <https://doi.org/10.30785/mbud.1378433>
- Akyol Altun, D. (2022). Use of space in Yeşilçam cinema in the context of symbolization of traditional-modern dilemma. *GRID - Architecture Planning and Design Journal*, 5(2), 276-300. <https://doi.org/10.37246/grid.1061060>

- Akyol Altun, D., & Uzun, İ. (2012). Yeşilçam sinemasında mekân kullanımı. *Mimarlık*, 366, 50-55.
- Arslan, D. D. (2014). 1960-2010 yılları arasında İstanbul kentli konut iç mekân düzenlemelerini Türk sineması üzerinden okumak [Doktora tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Arslan, S. (2011). *Cinema in Turkey: A new critical history*. Oxford University Press.
- Barut, B. (2020). Architecture and cinema: Analysis of the relationship between narrative and architectural space in Christopher Nolan's *The Dark Knight Trilogy* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bayrak, M. (2021). *1970-2000 yılları arasında konut arayışları ve iç mekan dönüşümlerini Türk sineması merceğinden okumak* [Yüksek lisans tezi], Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Bek, G. (2007). 1970-1980 yılları arasında Türkiye'de kültürel ve sanatsal ortam. Ankara: Salt.
- Bülbül Bahtiyar, T. (2019). 1970-1990 aralığında konut ve iç mekân özelliklerinin Kemal Sunal filmlerinden okunması [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Bülbül Bahtiyar, T., & Yıldız, E. (2021). "Ev Dekorasyon" dergisi (1976–82) üzerinden konutlardaki iç mekân özelliklerinin incelenmesi. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 28, 149–173. <https://doi.org/10.18603/sanavetasarim.1048623>
- Canoglu, S. (2012). *Türkiye'de modern mobilya tasarımının gelişimi: Öncü mobilya tasarımcıları üzerine bir analiz* [Yüksek lisans tezi] Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Eskişehir.
- Cengiz, G. (2015). Yeşim Ustaoglu sinemasının kamusal alan bağlamında içerik analiz yöntemiyle incelenmesi: Güneşe yolculuk ve Bulutları beklerken film örnekleri. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 50, 20-32.
- Çalışkan, İ. (2005). *Globalleşme sürecindeki dünyada, Türkiye mobilya tasarım anlayışındaki değişimler* [Yüksek lisans tezi] Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.
- DATUMM. (2016). *DATUMM: Dokümantasyon ve Arşivleme Türkiye'de Modern Mobilya*. Diba Dijital Baskı Merkezi, İzmir.
- Demirarslan, D. (2024). Sinema ve iç mimarlık: *Cinema and interior architecture*. *Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 11(114), 2535–2562. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14579724>
- Dinçay, D. A. (2014). 1960-2010 yılları arasında İstanbul kentli konut iç mekân düzenlemelerini Türk sineması üzerinden okumak [Yayımlanmamış doktora tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Dinçay, D., & Özer, F. (2013). '60 Türk sinemasında kentli konut iç mekânı. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(8), 149-168.
- Durmuş, S. (2005). *Türkiye'de modern mobilyanın gelişimi* [Yüksek lisans tezi], Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.
- Eğri, E. C. (2011). *1950-1965 yılları arasında Türkiye'de değişen konut iç mekân kavramı (Ankara örneği)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ergül, F. (2022). *Tarihsel süreç içerisinde Türk toplumunda oturma eyleminin ve mobilyalarının gelişim sürecinin incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Fiske, J., (2003). *Reading the Popular*, Routledge, London.

- Hasırcı, D., Tuna Ultav, Z., & Şumnu, U. (2023). Transience and the modern Turkish interior (ESCI). *RES Mobilis: Revista Internacional de Investigación en Mobiliario y Objetos Decorativos*, 13(16), 41-57.
- Hasırcı, D., Tuna Ultav, Z., & Örnekoğlu Selçuk, M. (2022). Sözlü tarih yöntemiyle Türkiye’de mobilya ve içmimarlık tarihini okumak: Sadun Ersin. İzmir Ekonomi Üniversitesi Yayınları.
- Holl, S. (2000). *Parallax*, New York: Princeton Architectural Press.
- İğit, R. (2021). *Türkiye’nin modernleşme hareketleri paralelinde salon mekânı ve mobilya tasarımları üzerine dönem sineması üzerinden bir analiz* [Yüksek lisans tezi]. Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Eskişehir.
- Kılıç, S. (2023). *Arabesk kültür, kent ve modernleşme: 1960-1990 aralığında Türk sinemasında kent kimliğinin inşasını okumak* [Yüksek lisans tezi]. Gebze Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.
- Metin, O., & Ünal, Ş. (2022). İçerik analizi tekniği: İletişim bilimlerinde ve sosyolojide doktora tezlerinde kullanımı. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 273-294.
- Nizam, F. (1993). 1980’li yıllarda Türk sinemasında kadın ve toplumsal dayanakları [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Pak, Z. (1993). *Konut mutfaklarının analizi ve minimum mutfak tasarımı* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Pallasmaa, J. (2007). *The Architecture of Image: Existential Space in Cinema* (2nd ed.). Helsinki: Rakennustieto
- Perez Gomez, A., & Pelletier, L. (1997). *Architectural Representation and the Perspective Hinge*. Massachusetts: MIT Press
- Sparke, P. (2008). *The modern interior*. Reaktion.
- Sungur, M. (2020). Değişen sosyal paradigmaların mekânsal mahremiyete etkileri: Konya konut tipolojilerinin analizi [Doktora tezi]. Konya Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Sungur, M. (2024). Sinemada iç mimariyi okumak: Zaman-karakter-stil bağlamında mekânsal analiz. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 55, 280-301. <https://doi.org/10.52642/susbed.1534191>
- Sungur, M., & Aydın, D. (2021). Konya konutlarında (1920-1980) mekânsal mahremiyetin sosyal paradigmalar bağlamında incelenmesi [Investigation of spatial privacy in Konya houses (1920-1980) in the context of social paradigms]. *Türk İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi - Journal of the Academic Studies of Turkish-Islamic Civilization*, 16(32), 387-414.
- Şahin, P., & Şener, S. M. (2018). Türkiye’de konut söylemlerinde yaşanan değişimin reklamlar üzerinden analizi – İstanbul örneği. *İdealkent*, 9(23), 258–291. <https://doi.org/10.31198/idealkent.416803>
- Şumnu, U. (2017). Modern mimarlığın ‘iç’selleştirilmesi: Sadun Ersin ve Önder Küçükerman’ın öğrencilik projeleri. *Mimarlık*, 395, 54-62. <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=409&RecID=4184#>
- Şumnu, U. (2021). Başrolde mimarlık: Türk filmlerinde modern mimarlık ve modern evler. *Betonart*, 68, 18-27.
- Terece, Z. (2017). *1950 sonrası türkiye’de modern mobilya tasarım ve üretimi* [Yüksek lisans tezi]. Haliç Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tulum Okur, H. (2023). Türk sinemasının iç mekânları: 1960-1980 aralığına dair bir okuma. *Mimarlık ve Yaşam Dergisi / Journal of Architecture and Life*, 8(1), Mekân Özel Sayısı, 21-43. <https://doi.org/10.26835/my.1150265>

- Uz Sönmez, F. (2007). Seksenler istanbul'u kentsel söylemini popüler yazılı medya üzerinden okumak [Yayımlanmamış doktora tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Vidler, A. (1993). The explosion of space: Architecture and the filmic imaginary assemblage. *Volume 21*, 44-59. <https://doi.org/10.2307/3171214>
- Yıldız, T. (2009). Evlidir ne yapsa yeridir filminde "kutsal aşk"ın parodileştirilmesi. *Milli Folklor Dergisi*, 11(83), 70-78.
- Yıldız, E. (2024). *Mimari mekânın bilişsel süreçlerle deneyimlenmesinde sinema ve konvansiyonel temsillerin karşılaştırılması* [Yayımlanmamış doktora tezi], Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yücel, A. (1996). İstanbul'da 19. yüzyılın kentsel konut biçimleri. *Tarihten günümüze Anadolu'da konut ve yerleşme*. Türk Tarih Vakfı Yayınları.

URL-1 <https://www.beyazperde.com/filmler/film-276038/> Erişim Tarihi:01.04.2025

URL-2: <https://www.youtube.com/watch?v=jdBYFlw0y98> Erişim Tarihi:17.04.2025

URL-3: <https://www.beyazperde.com/filmler/film-279403/> Erişim Tarihi:23.04.2025

URL-4: https://www.youtube.com/watch?v=PMwdy_vhZ8w Erişim Tarihi:23.04.2025

Copyright: © 2025 by the author. Licensee ArtGRID, Türkiye. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).